

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو خصیصه شخصیتی در دانش آموزان پیش دانشگاهی

Constructing and validating a measurement scale for both personality characteristics among the Pre-university students

A. Sinairad., MA: in Psychology
E. Danesh, PhD: Shahid Beheshti Uni.
Esmat_Danesh@yahoo.com
M. Earavani, PhD: Tehran Uni.

اصغر سینایی راد: کارشناسی ارشد روان شناسی شخصیت
دکتر عصمت دانش: دانشگاه شهید بهشتی
دکتر محمود ایروانی: دانشگاه تهران

Abstract: Goal of this research is to measure both personality characteristics of attentive / paranoia thoughts and seclusiveness / schizoid thoughts and also to construct a tool on the basis of Eysenck's excitation and excitatory inhibition. **Method** is descriptive and test constructing. After constructing the Karaj five degree scale and testing it for reliability and validity, 567 pre-university students completed the scale in two districts of Ardebil. Based on factor analysis from 200 items of the primary questionnaire, 63 items were extracted, and labelled as the 63 item Karaj I Personality Scale. **Results:** personality professors confirmed its content and face validity. The Scales reliability and validity was calculated using test-retest and Pearson correlation coefficient of parallel scales such as MCMI-III, SCL. 90-R, Woodworth, Eysencks personality and was compared with its counterpart questionnaire, personality scale of Karaj II. Internal consistency was calculated using Cronbach alpha which was significant at $P < 0.0001$. **Conclusion:** The administration of the scale showed differences in personality characteristics between male and female and different academic subjects. Karaj personality scale suitable for psychological use with participants who are over 18 years of age.

چکیده: هدف پژوهش سنجش دو خصیصه شخصیتی مراقب/ تفکر پارانویایی و انزواطلبی/ تفکر اسکیزوئیدی و ساخت ابزاری بر مبنای نظریه تهییج و بازداری هیجانی آیزنک برای آن است. روش پژوهش از نوع توصیفی و آزمون سازی است. پس از تهیه مقیاس پنج درجه ای کرج و اطمینان از روایی و پایایی آن، تعداد ۵۶۷ نفر دانش آموز دختر و پسر مراکز پیش دانشگاهی شهرستان اردبیل آن را تکمیل کردند. با روش تحلیل عوامل پاسخ های آزمودنی ها، از ۲۰۰ ماده پرسشنامه اولیه، ۶۳ ماده استخراج و فرم ۶۳ سئوالی، مقیاس شخصیتی کرج I نامگذاری شد. یافته ها: روایی صوری و محتوایی مقیاس از طریق پرسشنامه اولیه مورد تأیید صاحب نظران روان شناسی قرار گرفت و اعتبار و پایایی آن با دو روش بازآزمایی و برآورد ضریب همبستگی بین خرده مقیاس های آزمون های موازی از جمله «میلون III»، «SLC90-R»، «وودورث»، «پرسشنامه آیزنک» و با آزمون همتای آن، مقیاس شخصیتی کرج II بررسی و پایایی درونی با ضریب آلفای کرونباخ نیز محاسبه شد که رضایت بخش و در سطح $P < 0.001$ معنی دار بود. نتیجه گیری: «مقیاس شخصیتی کرج» برای کاربرد در پژوهش های روان شناختی و تشخیص بالینی برای افراد ۱۸ و بالای ۱۸ سال واجد شرایط است.

Key words: attentive, seclusiveness, personality, validation

کلید واژه ها: اعتباریابی، ساخت، مقیاسی، شخصیتی

مقدمه

یکی از هدف های عمده هر علم، اندازه گیری پدیده های مورد نظر و دادن جنبه کمی به آن ها است وقتی پدیده ای را با اعداد و ارقام نشان می دهیم، به راحتی می توانیم آن را طبقه بندی و قوانینی درباره آن وضع کنیم (آنجلینتر، اوستندورف و جان^۱، ۱۹۹۰). در علم روان شناسی، مجموعه شیوه هایی که به ما کمک می کند تا ویژگی هایی روانی انسان را از حالت کیفی به حالت کمی در آوریم اصطلاحاً «روش روان سنجی» نامیده می شود (سومر و گلدبرگ^۲، ۱۹۹۹). امروزه روان سنجی و روان آزمایی^۴ به عنوان فنونی برای ساختن ابزارهای سنجش پدیده های روانی و اندازه گیری آن ها در کشورهای پیشرفته به موفقیت های چشمگیری دست یافته است (مایلی، ۱۳۸۰). تا آنجا که آزمون های سنجش خصایص روانی^۵، در مدارس مراکز بهداشت روانی موسسات صنعتی، سازمان های کشوری و همگانی و دیگر نهاد های اجتماعی، برای هدف های راهنمایی تحصیلی، شغلی، تشخیص های بالینی و ارزشیابی به گونه گسترده ای مورد استفاده قرار می گیرند (ویکفیلد و آندرویگر^۳، ۲۰۰۵). ولی در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی کشور ما کمتر به ساخت وسایل اندازه گیری در حوزه روان شناسی اقدام می شود، از جمله عوامل بازدارنده ۱- عدم حمایت مالی پژوهشگران، ۲- قناعت به ابزارهای ساخته شده در کشورهای پیشرفته جهان و هنجاریابی آن که هیچ انطباق فرهنگی با مردم کشور ما ندارد. ۳- انتقال اطلاعات به جای پرورش خلاقیت دانشجویان (هیس، ۱۳۸۳). بدین ترتیب، هرچند که در کشور ما از روان شناسی جدید و پیشرفته حدود نیم قرن می گذرد، متأسفانه در حوزه اندازه گیری، تولیدات ایده آلی نداشته ایم (هومن، ۱۳۸۰).

در حالی که دانش آدمی در رشته های مختلف علوم از طریق طرح نظریه های نوین، آزمایش درستی و نادرستی این نظریه ها و تلفیق یافته های حاصل با پیکره دانش قبلی پیش می رود. هر نظریه جدید فرضیه هایی را بارور می سازد. اما هر فرضیه ای در اصل به رابطه بین دو یا چند متغیر اشاره دارد و بنابراین آزمایشگر برای مطالعه این رابطه ها مجبور است متغیرهای مندرج در فرضیه را به دقت تعریف و اندازه گیری کند. در واقع گاهی برداشتن گام دیگری در یک علم به علت فقدان وسیله اندازه گیری مناسب به تعویق می افتد (دلاور، ۱۳۸۰).

شیربابادی (۱۳۸۴) اظهار می دارد، یکی از دشوارترین تکالیفی که پژوهشگران رفتاری، مشاوران مدارس و روان شناسان در رابطه با اندازه گیری صفات^۶ شخصیتی با آن مواجه هستند

1. Angleinter, Ostendorf & John

2. Somer & Goldberg

3. Wakefield & Underwager

یافتن راه خود از میان توده ای از وسایل اندازه گیری از قبل موجود است. اگر وسیله اندازه گیری خوبی در مورد متغیر خاص موجود باشد، به نظر می رسد ساختن وسیله اندازه گیری جدید ضرورت پیدا نکند، اما سؤال این است آیا ابزار اندازه گیری خوب و متناسب با هر جامعه می توان طراحی کرد، که با فرهنگ، سنن و عقاید آنان همخوان و مکمل خوبی برای مصاحبه های تشخیصی مشاوران و روان شناسان باشد.

طرفداران دیدگاه روان سنجی در شخصیت معتقدند که سنجیدن جنبه های کنش روان-شناختی انسان، امکانپذیر است. در واقع، اصل نهفته درآزمون های روان سنجی این است که می توان احساسها، افکار و رفتارهایی که به وسیله خود افراد گزارش می شود و به عنوان ویژگی-های ناآشکار انگاشته می شوند را کمی ساخت (اشمالو و پاکیلکو^۱، ۲۰۰۳). یک آزمون روانسنجی شامل عباراتی است که در اختیار فرد قرار می گیرد و روش های مختلفی را توصیف می کند که فرد در مقابل حوادث و رخدادها بر می گزیند. مثلاً این جمله که احساس می کنم ارزش من کمتر ارزش دیگران است، چگونگی احساس فرد در یک مقیاس سنجش عزت نفس است. معمولاً از آزمودنی ها خواسته می شود تا درجه نزدیکی این جمله را با احساس خودشان، براساس یک پاسخ دو مقوله ای «موافق» «مخالف» تعیین کنند و یا میزان موافقت خود را با آن، بر اساس یک مقیاس چند گزینه ای مثلاً: کاملاً موافق، موافق، نظری ندارم، مخالف، کاملاً مخالف. درجه بندی کمی کنند و نحوه نمره گذاری نیز از یک شروع و به پنج ختم می شود و حال با جمع زدن نمرات به دست آمده برای پاسخ های تمام جملات پرسشنامه مورد نظر می توان از نظر روان سنجی، خصیصه های شخصیتی فرد را کمی سازی کرد (آنجلینتر، اوستندورف و جان^۲، ۱۹۹۰).

همچنین می توان با استفاده از داده های حاصل از گزارش های شخصی به توزیع خصلت های شخصیتی افراد به صورت قطبی پرداخت. مثلاً می توان اجتماع آمیزی را به عنوان یک بعد شخصیتی در نظر گرفت که دارای دو قطب اجتماع آمیز-اجتماع گریز^۱، به این ترتیب می توان با کاربرد این اطلاعات، افراد را از نظر اجتماع آمیزی دسته بندی کرد می توان به سنخ های^۲ خاص شخصیتی افراد دست یافت، و آن ها را براساس خصیصه خاص شخصیتی برای آینده شغلی و یا عملکردهای دیگر اجتماعی راهنمایی کرد (میلون، ۱۹۹۱، ۱۹۹۶ و ۲۰۰۰).

از این رو مسئله اصلی پژوهش ساخت ابزاری برای اندازه گیری خصیصه های شخصیتی دانش آموزان بر اساس سطح تهییج^۳ و بازداری هیجانی^۴ آیزنگ است. متغیر های مورد بررسی

1. Shmelyov & Pakhilko

2. Angleinter, Ostendorf & John

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو...

(انزواطلبی، معاشرتی) (مراقبت، بی خیالی) (تفکر پارانوایی، فارغ البالی) (درونگرایی، برونگرایی) است. افزون بر این در این پژوهش می خواهیم ابزاری بسازیم تا رابطه تعادل هر یک از خصیصه های فوق را با میزان موفقیت تحصیلی، درجه وظیفه شناسی و مهارت های ارتباطی دانش آموزان مورد بررسی قرار دهد، و از دستاوردهای این پژوهش در کیفیت بخشی به امر مشاوره و راهنمایی استفاده شود. مشاوران مراکز پیش دانشگاهی علاوه بر این که از یافته های این پژوهش در جهت بهبود مشاوره خود بهره برداری خواهند کرد می توانند از این مقیاس به عنوان مکمل مصاحبه های تشخیص و راهنمایی دانش آموزان استفاده کنند.

در مرحله اول این طرح، فرم بلند مقیاس شخصیتی کرج به تعداد ۲۰۰ سؤال با مطالعه خصیصه های شخصیتی از نقطه شروع ویژگی تا سطح افراطی آن طراحی شد چون مبنای نظری ابزار براساس تهییج و بازداری هیجانی آیزنک (۱۹۶۷ و ۱۹۸۷) بود. بنابراین سؤالات (محرک ها) طوری تدوین شد که میزان تهییج و بازداری نیز مورد بررسی قرار گیرد، دو خصیصه مورد پژوهش ویژگی مراقب (گوش به زنگ، مواظب، هوشیار) تا سطح افراطی تفکر پارانوایی (سوءظن بی پایه و اساس و بی اعتمادی) و انزواطلبی (گوشه گیر، بی حال، غیر معاشرتی) تا سطح افراطی آن یعنی تفکر اسکیزوئیدی (خشکی در روابط، دوری گزینی، زندگی در رویا) به صورت قطبی در متن سؤالات پرسشنامه مد نظر قرار گرفت.

با بررسی متون روان شناسی، و تاریخچه نظری آزمون های روان شناختی شخصیت نظریه چهار مزاج بقراط قدیمی ترین آن است (پورافکاری، ۱۳۸۲). درمتون به جا مانده از فلاسفه ایرانی نیز می توان نظریه ملاصدرا در خصوص حدوث و پدیدآیی نفس و وابستگی آن به جسم را دید. با وجود این به نظر می رسد در متون فارسی تلاش دامنه دار و مستمری در زمینه رابطه سطح تهییج و بازداری هیجانی و سطح برانگیختگی صورت نگرفته است. از این میان می توان به غفلت متون فارسی در پرداختن به ابزاری جهت بررسی دو متغییر متضاد تهییج و بازداری هیجانی اشاره کرد. گرایش به روان کاوی در تحلیل رفتار آدمی سالیان متمادی گرایش غالب روان شناسان ایران بوده است (بشارت، ۱۳۸۴).

ساخت ابزار بر مبنای تهییج و بازداری هیجانی بر پایه علمی محکمی تکیه زده است، پایه هایی که بدون تلاش و پافشاری افرادی مثل هانس آیزنک^۱، جفری گری^۲، نیومن^۳، رابرت کلونینجر^۴ و دیگران نمی توانست شکل گیرد (آیزنک، ۱۹۹۱).

در این پژوهش نیز هدف های زیر مورد نظر است: ساخت، مقیاس پنج درجه ای جهت بررسی دو خصیصه شخصیتی از مراقب تا تفکر پارانویایی و از انزواطلبی تا تفکر اسکیزوئیدی؛ تعیین درجه هیجان پذیری و سطح بازداری هیجانی در دانش آموزان؛ درجه بندی خصیصه دانش آموزان بر مبنای هیجان پذیری و سطح بازداری و تعیین نقطه برش در محورهای دو قطبی؛ تعیین سطح معناداری تفاوت هیجان پذیری در دانش آموزان به تفکیک جنسیت و به تفکیک رشته های تحصیلی؛ تعیین اعتبار و هنجاریابی مقیاس ساخته شده در گروه سنی ۱۸ و بالای ۱۸ سال در مراکز پیش دانشگاهی.

سؤال هایی که در این پژوهش مطرح شده اند عبارتند از:

- ۱- آیا مقیاس ساخته شده می تواند ویژگی های شخصیتی انزواطلبی را شناسایی کنید؟
- ۲- آیا مقیاس ساخته شده می تواند تفکر اسکیزوئیدی را در افراد ارزیابی کنید؟
- ۳- آیا مقیاس ساخته شده می تواند ویژگی های شخصیتی مراقب را درجه بندی کند؟
- ۴- آیا مقیاس ساخته شده می تواند تفکر پارانویایی را در افراد ارزیابی کند؟
- ۵- آیا در خصیصه انزواطلبی دانش آموزان رشته های سه گانه (ریاضی، تجربی، انسانی) تفاوت وجود دارد؟
- ۶- آیا در خصیصه مراقبت دانش آموزان رشته ای سه گانه (ریاضی، تجربی، انسانی) تفاوت وجود دارد؟
- ۷- آیا در خصیصه تفکر پارانویایی دانش آموزان رشته ای سه گانه (ریاضی، تجربی، انسانی) تفاوت وجود دارد؟
- ۸- آیا در خصیصه معاشرتی دانش آموزان رشته ای سه گانه (ریاضی، تجربی، انسانی) تفاوت وجود دارد؟

روش

روش پژوهش از نوع توصیفی و آزمون سازی است. متغیر مستقل در این پژوهش از طرفی تهییج و بازداری هیجانی است که به عنوان متغیر پیش فرض یا متغیر وابسته نتیجه آن است، متغیر وابسته متغیر پاسخ، برون داد یا ملاک است و عبارتست از جنبه هایی از رفتار یک ارگانیزم که تحریک می شود.

درواقع این متغیر، اندازه گیری می شود، تا تاثیر متغیر مستقل بر آن معلوم و مشخص شود. در آزمون سازی از طرفی متغیرها همان آیتم هایی هستند که از کیفیت و اندازه آن ها به متغیرهای دیگر مثلا صفات شخصیتی پی می بریم در این حالت از پاسخ پنج درجه ای فرد به سئوالات انزوا طلبی به درجه مهارت های ارتباطی و جامعه پذیری آن می رسیم.

جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانش آموزان بزرگسال مراکز پیش دانشگاهی ۱۸ و بالای ۱۸ سال است که در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ در دو ناحیه اردبیل مشغول به تحصیل می باشند. به تعداد ۵۶۷ نفر که به تفکیک جنس ۳۲۴ نفر دختر در دامنه سنی (۲۶-۱۸) سال و میانگین $X = 21/75$ و دانش آموزان پس ۲۴۳ نفر در دامنه سنی (۲۸-۱۸) سال میانگین سنی $X = 21/63$ که کلیه جامعه آماری به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

۱. پرسشنامه شخصیتی کرج فرم ۲۰۰ سؤالی با توجه به ضرورت این موضوع بر آن شدیم ابزاری، جهت شناسایی خصایص شخصیتی دانش آموزان و کیفیت بخشی به امر مشاوره و راهنمایی طراحی نماییم. با بررسی مراکز تحقیقاتی و سایت های پژوهشگرده ها ابزار مورد نظر وجود نداشت و یا من نتوانستم به آن دسترسی پیدا کنم و این احساس نیاز اولین جرقه ای شد که به فکر ساخت ابزاری در این زمینه باشیم. با کمک اساتید دانشگاه طرح اولیه پژوهش تدوین و مورد موافقت شورای تحقیقات تحصیلاتی تکمیل دانشگاه آزاد واحد کرج قرار گرفت، بنابراین این مقیاس یک مقیاس خود گزارشی دهی پنج درجه ای است که در محور اول پنجاه گویه انزواطلبی را با نقطه مقابل آن یعنی معاشرتی بودن مورد ارزیابی قرار می دهد. پرسش ها در قطب انزواطلبی: از تعادل تا دوری گزینی و از دوری گزینی تا انزواطلبی و از انزواطلبی تا انزواطلبی افراطی، و در نقطه مقابل آن از تعادل تا معاشرتی و از معاشرتی تا پرشور و از معاشرتی پرشور تا معاشرتی افراطی درجه بندی شده است.

در محور دوم پنجاه گویه درونگرایی فرد را با نقطه مقابل آن یعنی برونگرایی مورد ارزیابی قرار می دهد، که پرسش ها از تعادل تا درونگرایی و از درونگرایی تا درونگرایی افراطی و از درون گرایی افراطی تا تفکر اسکیزوئیدی از یک تا سه انحراف معیار درجه بندی شده است. و در نقطه مقابل آن از تعادل روانی تا برونگرایی از برونگرایی تا برونگرایی افراطی و از برونگرایی افراطی تا برونگرایی مرضی از یک تا سه انحراف معیار توزیع شده است.

در محور سوم پنجاه گویه خصیصه مراقب و بی خیالی را ارزیابی می کند در خصیصه مراقبت از تعادل روانی تا وظیفه شناسی^۱ و از وظیفه شناسی تا مراقب (وسواسی) و از مراقب وسواسی تا مراقب افراطی^۲ تا سه انحراف معیار درجه بندی شده است و در نقطه مقابل آن از تعادل روانی تا

---

۱. Dutifulness

۲. Excessive attentive

آرام راحت و از آرام و راحت تا بی خیالی^۱ و از بی خیالی تا بی خیالی افراطی از یک تا سه انحراف معیارمعین شده است.

در محور چهارم ۵۰ گویه جهت بررسی تفکر پارانوایی - فارغ البالی طراحی شده از تعادل روانی تا مراقب (مشکوک) از مراقب و مشکوک تا بی اعتمادی (سوءظن)^۲ و از بی اعتمادی (سوءظن) تا تفکر پارانوایی از یک تا سه انحراف از معیار درجه بندی شده است.

۲. مقیاس شخصیتی کرج I: فرم ۶۳ سئوالی یک مقیاس خودگزارشی پنج درجه ای است که ماده‌های هر چهار محور از مقیاس شخصیتی فرم ۲۰۰ سئوال با استفاده از تحلیل عوامل آنالیز شده است.

۳. مقیاس شخصیتی کرج II: فرم موازی مقیاس شخصیتی کرج I است که دارای ۶۰ سوال به صورت یک مقیاس خود گزارش پنج درجه ای است که از ماده های هر چهار محور از مقیاس شخصیتی فرم ۲۰۰ سئوالی استخراج شده است.

۴. مقیاس SCL90-R: مقیاس خود گزارشی پنج درجه ای است که فرم اولیه این مقیاس توسط دراگوتیس، لیپمن و گودری^۳، ۱۹۷۳ تهیه گردید (مارنات، ۱۳۸۴). این مقیاس دارای ۹۰ سوال است که نه بعد از خصیصه های شخصیتی را ارزیابی می کند. این مقیاس توسط مرعشی^۴، ۱۳۷۵، رضا پور^۳، ۱۳۷۶، موسوی^۳، ۱۳۷۷ یار احمدی^۳ ۱۳۷۸ و رضایی^۳ ۱۳۷۹ هنجاریابی شده است (گل پرور، ۱۳۸۰).

۵. مقیاس شخصیتی وودورث^۴: توسط وود ورث ۱۹۲۰ در آمریکا تهیه شد و اولین پرسشنامه شخصیتی است، که با ۷۶ سوال هشت خصیصه شخصیتی را ارزیابی می کند. در ایران توسط ابوالقاسمی و نریمانی در سال ۱۳۸۵ هنجاریابی شد (شریفی، ۱۳۸۱).

۶. مقیاس شخصیتی آیزنک: توسط آیزنک در سال ۱۹۶۱ اولین فرم آن به صورت یک مقیاس خود گزارشی دو مقوله ای بلی، خیر تهیه شد. در ایران در سال های مختلف ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶ توسط گل پرور، سیسختی، شیرآبادی هنجاریابی شد. آخرین نسخه تجدید نظر شده دارای ۵۷ سوال است که مقیاس N حالت های نورو تیک، مقیاس E درونگرایی و برونگرایی، مقیاس P روان پریشی و مقیاس L جنبه های دفاعی فرد را ارزیابی می کند (گل پرور، ۱۳۸۰).

1. Unintentional

2. Suspicious

3. Dragotise, Lipman & Godary

4. WoodWorth

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو...

۷. مقیاس شخصیتی میلون^۱. یک پرسشنامه خودسنجی استاندارد شده است که دامنه گسترده ای از اطلاعات مربوط به شخصیت را ارزیابی می کند. نسخه اصلی آن توسط میلون در سال ۱۹۷۷ تدوین و توسط وی (۱۹۹۶ و ۱۹۹۱ و ۲۰۰۰) بازنگری شده است.

این مقیاس در طول سی سال گذشته توسط پژوهشگران خارجی بارها تجدید نظر شده و یکی از پرکاربردترین مقیاس در حوزه بالینی است. نسخه فعلی میلون ۳ شامل ۱۷۵ ماده است که ۲۸ مقیاس جداگانه شخصیت را ارزیابی می کند. این مقیاس توسط شریفی (۱۳۸۱) در اصفهان هنجاریابی شد.

در این پژوهش از تحلیل عوامل، همبستگی اسپرمن برون، مقیاس کایزمریرالکان، همبستگی پیرسون، دو نیمه سازی، آلفای کرنباخ، آزمون تعقیبی کمترین تفاوت معنی دار LSD تحلیل پراکندگی، میانگین و درصد استفاده شده است.

یافته ها

براساس نتایج پژوهش ۲۰۰ ماده ساخته شد. بعد از تحلیل عوامل و ۲۵ بار چرخش متعامد، بهترین ترکیب ماده ها و ساختار عاملی به دست آمده است. تحلیل عوامل داده ها با روش چرخش متعامد منجر به قرار گرفتن ۱۸ ماده روی عامل ۱، ۱۵ ماده روی عامل ۲، ۱۵ ماده روی عامل ۳، ۱۵ ماده روی عامل ۴ قرار گرفت مقدار آیگن^۲ برای عامل اول ۹/۹۱، برای عامل دوم ۶/۹۴، برای عامل سوم ۶/۵۳ و برای عامل چهارم ۴/۷۹ بود. حداقل ضریب عاملی برای عامل اول ۰/۵۰، برای عامل دوم ۰/۳۷، برای عامل سوم ۰/۳۹ و برای عامل چهارم ۰/۳۶ و مقدار آیگن در هر چهار عامل استخراج شده بسیار بالا است. در بسیاری از تحقیقات تحلیل عاملی به خاطر ضعف ضرایب همبستگی بین ماده ها با عوامل استخراج شده یعنی ضرایب عاملی ناچار از مقدار آیگن ۱/۵ به عنوان ملاک استخراج عامل استفاده می کنند. مقدار آیگن های بالا در این پژوهش توانایی تشخیصی مقیاس پنج درجه ای کرج را نشان می دهد که عامل ها می تواند پراکندگی بیشتری از متغیرها را تبیین کنند. از دویست ماده ساخته شده، ۶۳ ماده که از بار عاملی بالایی برخوردار بود استخراج و مقیاس ۶۳ سئوالی شخصیتی کرج I شکل گرفت و در جدول ۱ ارائه شد.

۱. MCM-III

۲. Eigenvalue

جدول ۱. خلاصه تعداد ماده ها، ضریب مشترک و ضریب عاملی هر چهار محور

محور اول A گروه سئوالات انزواطلبی - معاشرتی				محور دوم B گروه سئوالات درونگرایی-برونگرایی				محور سوم C گروه سئوالات مراقب-بی خیالی				محور چهارم D گروه سئوالات تفکر پارائویایی - فارغ البالی			
ضریب عامل	ضریب مشترک	نام آیتم	ردیف	ضریب عامل	ضریب مشترک	نام آیتم	ردیف	ضریب عامل	ضریب مشترک	نام آیتم	ردیف	ضریب عامل	ضریب مشترک	نام آیتم	ردیف
٪۵۱	٪۳۰	A4	۱	٪۴۳	٪۶۴	B1	۱	٪۴۵	٪۳۴	A13	۱	٪۴۲	٪۶۴	A17	۱
٪۵۰	٪۴۰	A16	۲	٪۳۸	٪۶۰	B2	۲	٪۴۳	٪۴۷	A40	۲	٪۴۵	٪۶۲	A38	۲
٪۵۳	٪۳۰	A33	۳	٪۳۷	٪۵۷	B48	۳	٪۶۵	٪۴۵	A42	۳	٪۴۹	٪۳۴	C8	۳
٪۵۴	٪۳۳	A3	۴	٪۴۲	٪۶۲	B40	۴	٪۴۰	٪۴۰	B12	۴	٪۴۱	٪۳۲	C10	۴
٪۵۲	٪۳۱	B5	۵	٪۵۲	٪۶۲	B42	۵	٪۳۶	٪۴۰	B16	۵	٪۴۸	٪۲۹	C22	۵
٪۶۰	٪۳۹	B21	۶	٪۴۴	٪۳۰	C13	۶	٪۴۶	٪۴۵	B37	۶	٪۴۸	٪۳۰	C24	۶
٪۵۹	٪۴۳	B22	۷	٪۴۰	٪۳۰	C25	۷	٪۵۵	٪۳۲	C1	۷	٪۴۹	٪۳۳	C29	۷
٪۵۷	٪۴۳	B23	۸	٪۵۴	٪۳۱	C26	۸	٪۴۳	٪۲۴	C2	۸	٪۳۷	٪۳۰	C30	۸
٪۵۸	٪۴۱	B4	۹	٪۵۳	٪۶۱	D9	۹	٪۴۱	٪۳۰	C4	۹	٪۵۳	٪۳۵	C31	۹
٪۵۶	٪۳۹	B27	۱۰	٪۵۲	٪۶۰	D20	۱۰	٪۳۹	٪۳۳	C7	۱۰	٪۴۹	٪۲۷	C38	۱۰
٪۵۷	٪۴۶	B28	۱۱	٪۶۵	٪۶۶	D27	۱۱	٪۴۴	٪۳۷	C36	۱۱	٪۴۵	٪۳۵	C42	۱۱
٪۵۵	٪۴۶	B31	۱۲	٪۴۲	٪۸۰	D25	۱۲	٪۴۴	٪۶۸	D8	۱۲	٪۴۹	٪۳۰	C44	۱۲
٪۶۱	٪۵۹	B33	۱۳	٪۴۸	٪۶۶	D29	۱۳	٪۴۲	٪۶۷	D23	۱۳	٪۴۹	٪۳۰	C48	۱۳
٪۵۴	٪۵۲	B35	۱۴	٪۴۵	٪۶۷	D41	۱۴	٪۴۰	٪۶۸	D32	۱۴	٪۳۹	٪۳۰	D5	۱۴
٪۶۳	٪۴۸	B44	۱۵	٪۴۰	٪۶۹	D47	۱۵	٪۴۶	٪۶۳	D49	۱۵	٪۳۶	٪۴۲	D36	۱۵
٪۵۱	٪۳۰	B45	۱۶												
٪۵۱	٪۳۷	B47	۱۷												
٪۵۰	٪۳۷	D33	۱۸												

پایایی درونی^۱ مقیاس شخصیتی کرج I

برای پایایی درونی مقیاس ساخته شده از ضریب آلفای کربناخ استفاده شد (جدول ۲).

^۱. Internal consistency

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو...

جدول ۲. نتایج ضرایب آلفای محورهای چهارگانه $N = 567$

محور اول	محور دوم	محور سوم	محور چهارم	تعداد ماده
۱۸	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵
۴۰/۴۴	۳۳/۰۴	۴۶/۸۷	۵۳/۵۵	میانگین
۱۷۷/۴۳	۱۰۰/۳۷	۱۰۵/۵۰	۵۷/۷	پراکندگی
۱۳/۳۲	۱۰/۰۹	۱۰/۲۷	۷/۵۹	انحراف معیار
۰/۸۹	۰/۸۲	۰/۸۰	۰/۷۰	آلفا

طبق جدول ۲ هر یک از چهار محور از ضریب همبستگی درون سوالی بالایی برخوردارند.

جدول ۳. پایایی بازآزمایی مقیاس شخصیتی کرج $N = 567$ I

بار اول	بار دوم	خصیصه شخصیتی
میانگین: ۴۴/۹ انحراف از معیار ۱۴/۸	میانگین: ۴۶/۱۱ انحراف از معیار ۱۳/۵	انزواطلبی
میانگین: ۴۴/۰۶ انحراف از معیار ۱۳/۳	میانگین: ۴۴/۰۶ انحراف از معیار ۱۳/۸۱	درونگرایی
میانگین: ۶۲ انحراف از معیار ۱۳/۶	میانگین: ۶۵/۵ انحراف از معیار ۱۲/۶	مراقب
میانگین: ۷۱/۴ انحراف از معیار ۱۰/۱۱	میانگین: ۶۱/۵۶ انحراف از معیار ۸/۵۱	تفکر پارانویابی
میانگین: ۵۵/۰۵ انحراف از معیار ۱۴/۸	میانگین: ۵۸/۱ انحراف از معیار ۱۴/۹	معاشرتی
میانگین: ۵۵/۰۵ انحراف از معیار ۱۴/۸	میانگین: ۵۰/۵ انحراف از معیار ۱۳/۳	برونگرایی
میانگین: ۳۷/۴ انحراف از معیار ۱۳/۷	میانگین: ۳۹/۶ انحراف از معیار ۱۱/۲	بی خیالی
میانگین: ۲۸/۵ انحراف از معیار ۱۰/۱	میانگین: ۲۵/۹ انحراف از معیار ۱۱/۸	فارغ البالی

جدول ۳ نشان می دهد پایایی بازآزمایی مقیاس شخصی کرج I به فاصله زمانی سه هفته در نمونه آماری ۵۶۷ بالا و نسبت F در سطح معناداری $P < 0.001$ در تمامی عامل ها و خرده مقیاس ها معنی دار است.

روایی مقیاس شخصیتی کرج I با مقیاس های موازی

چون برای اولین بار این مقیاس ساخته شده است جهت بررسی روایی آن از خرده مقیاس های آزمون های موازی استفاده و با مقایسه همبستگی پیرسون معلوم شد کلیه ضرائب همبستگی در مقیاس های موازی و مقیاس شخصیتی کرج II با کرج I در سطح $P < 0.001$ معنی دار است.

جدول ۴. همبستگی مقیاس کرج I با دیگر آزمون های موازی

مقیاس آیزنک	وودورت	SCL90 - R	میلون ۳	مقیاس شخصیتی کرج II	مقیاس شخصیتی کرج I
-	۹۶۰ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	-	۷۲۶ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون انزواطلبی سطح معنا داری تعداد
۷۴۰ - ۰/۰۰۰۱	۰/۷۲۵ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	-	۸۹۶ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون درونگرایی سطح معنا داری تعداد
-	-	۵۵۱ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	۰/۸۷۲ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون مراقب سطح معنا داری تعداد
-	۰/۷۱۰ - ۵۶۷	۵۹۱ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	۰/۵۹۰ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	۰/۶۹۰ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون پارانویا سطح معنا داری تعداد
-	-	-	-	۰/۹۷۶ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون معاشرتی سطح معنا داری تعداد
۰/۸۹۰ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	۰/۷۲۵ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	-	۰/۹۰۶ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون برونگرایی سطح معنا داری تعداد
-	-	۰/۵۵۱ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	۰/۹۶۱ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون بی خیالی سطح معنا داری تعداد
-	۰/۸۱۵ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	-	۰/۵۹۰ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	۰/۶۹ ۰/۰۰۰۱ ۵۶۷	همبستگی پیرسون قارغ البالی سطح معنا داری تعداد

همانطور که در جدول ۴ آمده ضریب همبستگی تمامی خرده مقیاس های موازی در سطح $P < ۰/۰۰۰۱$ معنادار است.

یافته های جانبی پژوهش

آیا سطح خصیصه انزواطلبی دانش آموزان رشته های علوم تجربی، ریاضی و انسانی متفاوت است؟ جدول ۵ تحلیل پراکندگی انزواطلبی با نسبت F ، درجه آزادی ۲ و ۵۶۲ در سطح $۰/۰۳۴ = P$ معنادار است و می توان نتیجه گرفت خصیصه انزواطلبی در دانش آموزان سه رشته به طور

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو...

معناداری تفاوت دارد. جدول ۶ نتایج آزمون LSD نشان می دهد دانش آموزان رشته علوم تجربی انزواطلب تر از دانش آموزان ریاضی هستند، ولی تفاوت آن ها با رشته انسانی معنادار نیست. در پاسخ به سؤال، آیا سطح خصیصه مراقبت دانش آموزان رشته های سه گانه متفاوت است، با توجه به نسبت F با درجه آزادی ۲ و ۵۶۲ سطح معناداری ۰/۱۲۳ جدول ۵ می توان گفت تفاوت معنا دار نیست.

با توجه به تفاوت میانگین ها در تحلیل پراکندگی جدول ۵ فاصله سطح تهییج پذیری، بازداری هیجانی درونگرایی و مراقبت در دانش آموزان رشته علوم تجربی بیشتر از سایر رشته ها است. دانش آموزان رشته انسانی در خصیصه پارانویایی و سوء ظن و مشکوک بودن در رتبه اول و در خصیصه برونگرایی معاشرتی دانش آموزان رشته ریاضی در رتبه نخست هستند. با توجه به مطالعه پرونده دانش آموزان در مراکز پیش دانشگاهی که قبلاً توسط مشاوران در خصوص خصیصه شخصیتی و عملکردهای اجتماعی و تحصیلی گزارش شده بود، دانش آموزان دختر در رشته ریاضی از عملکرد تحصیلی مهارت های ارتباطی و خصیصه متعادل شخصیتی برخوردار بودند. ولی در سایر رشته به تفکیک جنس عملکرد تحصیلی مهارت های ارتباطی و سطح وظیفه شناسی افراد متفاوت بود.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر که با هدف تعیین خصیصه های شخصیتی و ساخت ابزاری بر مبنای نظریه تهییج و بازداری هیجانی آماده شده است به وسیله تحلیل عوامل روانی و پویایی آن مورد ارزیابی قرار گرفت در کل از ضرایب روانی و پویایی رضایت بخش برخوردار اند و در سطح $P < 0/001$ معنی دار است طبق نتایج پژوهش مقیاس شخصیتی کرج واجد شرایط لازم برای کاربرد در پژوهش های روان شناختی و تشخیص بالینی برای افراد ۱۸ و بالای ۱۸ سال است.

نتایج جانبی پژوهش نشان داد که هر چقدر فاصله سطح تهییج و بازداری هیجانی بیشتر باشد فرد برای برقراری تعادل روانی انرژی بیشتری به کار می برد و خلاء و فاصله بیشتر تهییج و بازداری هیجانی سبب می شود که فرد از تعادل فاصله بگیرد و به صورت افراطی عمل کند. پژوهش حاضر در اثبات نظریه آیزنک با ساخت مقیاس شخصیتی کرج به این نتیجه رسید همانطوری که آیزنک (۱۹۸۵) در تحقیقات خود در خصوص سطح تهییج و بازداری هیجانی با استفاده از مقیاس شخصیتی آیزنک نشان دادند چنانچه هر یک از مقیاس های N روان رنجوری P روان پریشی E درونگرایی، برونگرایی در اعتدال باشد فرد متعادل تر به نظر می رسد و از مهارت های ارتباط تحصیلی و اجتماعی بالاتری برخوردار است. حال آنکه در صورتی که فرد به به صورت افراطی

عمل کند یعنی سطح تهییج و بازداری هیجانی در هر یک از مقوله های شخصیتی فاصله بیشتری داشته باشد فرد برای کاهش این فشار روانی دست به کارهای جبرانی می زند، و در نگرش دیگران نا بهنجار تلقی می شود. در مقیاس شخصیتی کرج نیز معلوم شد، افرادی که از نظر تهییج و بازداری هیجانی در تعادل هستند، نسبت به دیگران با کمترین صرف انرژی از مهارت های ارتباطی استفاده می کنند و در خصیصه های درون گرایی، برونگرایی، انزواطلبی، معاشرتی، مراقبت بی خیالی، تفکر پارانویایی و فارغ البالی در حد اعتدال عمل می کنند و با کمترین صرف انرژی در موقعیت های اجتماعی ظاهر می شوند.

جهت کاربست یافته ها پیشنهادات علمی زیر را می توان ارائه کرد:

۱. مطابق با نتایج بدست آمده دانش آموزان پسر در خصیصه انزواطلبی و بی خیالی میانگین نمرات بالاتری را کسب کرده اند و به نظر می رسد، سطح مهارت های اجتماعی و ارتباطی آن ها مطلوب نیست، این امر برای مسئولین جای تأمل دارد و پیشنهاد می شود، مشاورین که برای این دوره آموزش های لازم را جهت تدریس واحد درسی مهارت های زندگی ببینند و زمانی هم در طول هفته برای این واحد درسی اختصاص یابد.

۲. میانگین نمرات پسران در سطح تهییج و بازداری هیجانی در مولفه شخصیتی انزواطلبی/معاشرتی و درونگرایی/برونگرایی به طور معنی داری بیشتر از دختران بود و به نظر می رسد، پسران در این گروه سنی نسبت به رخدادهای و رویدادهای زندگی با پاسخ های هیجانی افراطی جهت به تعادل رساندن خود عمل می کنند که ارائه آموزش های لازم دانش آموزان پسر ضروری به نظر می رسد.

۳. درجه هوشیاری و گوش به زنگی در دخترها بیشتر از پسرها می باشد و در مقابل سوءظن و بدگمانی پسرها بیشتر از دختران بود. در صورت عدم توجه به این مقوله و عدم کنترل و آموزش مدیریت هیجانی دخترها سبب می شود این درجه هوشیاری و مراقبت به حد افراطی و به درجه وسواس فکری و عملی کشیده شود. در پسرها عدم آموزش کنترل هیجانی در حد افراطی به درجه بی اعتمادی و سوءظن بیمارگونه در جامعه مبدل می شود حتی ممکن است در حد تفکرات پارانویایی پیش برود.

۴. دانش آموزان گروه ریاضی در خصیصه معاشرتی، برونگرایی و بی خیالی و فارغ البالی میانگین بیشتری از دیگر گروه ها کسب کردند که به نظر می رسد دانش آموزان پسر و دختر در رشته تحصیلی ریاضی بیشتر از گروه های دیگر می توانند هیجانات خود را مدیریت کنند و در صورت افراط در بازداری هیجانی ممکن است برای به تعادل رساندن خود، به دنبال رفتارهای تهییج طلبانه باشند.

ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش دو...

۵. دانش آموزان رشته تجربی با کسب میانگین بیشتری در خصیصه شخصیتی تفکر پارانوایی / انزوطلبی و درونگرایی در رتبه نخست هستند که مسئولین آموزشی با ایجاد کارگاههای آموزشی برای این گروه دانش آموزان می توانند بطور عملی مهارت های ارتباطی و فهم رویدادهای زندگی را آموزش بدهند.

منابع

- بشارت، محمد علی. (۱۳۸۴). بررسی سطح تهییج و بازداری هیجانی افراد ورزشکار. *مجله روان شناختی*، ۱، ۳۱-۱۶. دانشگاه اهواز.
- پورافکاری، نصرت الله. (۱۳۸۲). *فرهنگ جامع روانشناسی و روانپزشکی*، جلد اول و دوم. تهران، انتشارات فرهنگ معاصر.
- دلاور، علی. (۱۳۸۰). *مبانی نظری و عملی در پژوهش*، تهران، انتشارات رشد.
- مای لی، پ، ربرتو. (۱۳۸۰). *ساخت و پدید آیی و تحول شخصیت*، ترجمه محمد منصور. انتشارات دانشگاه تهران.
- شیر بابادی، سودابه. (۱۳۸۴). *ساخت مقیاس شخصیتی جهت بررسی تفکر پارانوایی*، پایان نامه کارشناس ارشد. اردبیل، پژوهشگده معلم.
- شریفی، حسن پاشا. (۱۳۸۱). *اصول روان سنجی و روان آزمایی*، تهران انتشارات رشد.
- مارنات، گری گراث. (۱۳۸۴). *راهنمای سنجش روانی*، ترجمه حسن پاشا شریفی. انتشارات رشد.
- گل پرور، محسن. (۱۳۸۰). *بررسی شیوع و تنوع تیپ های شخصیتی در دانش آموزان*، اردبیل مرکز اسناد و پژوهش، پژوهشگده معلم.
- هیس، نیکی. (۱۳۸۳). *روش های پژوهش در روان شناسی*، ترجمه محمد نریمانی، انتشارات رضوی.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۰). *تحلیل داده های چند متغیری در پژوهش رفتاری*، تهران انتشارات پارسا.
- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۰). *اندازه گیری های روانی و تربیتی و فن تهیه تست*، تهران انتشارات رشد.

Angleinter, A., Ostendorf, E., & John, O. P. (1990). Towards a taxonomy of personality descriptors in German: a psycho-lexical study [Special issue: personality language]. *European Journal of Personality*, 4, 89-118.

- Eysenck, H. J. (1991). A short questionnaire for measurement of two dimensions of personality. *Journal of Applied psychology*. 42,14-17.
- Eysenck, H. H. & Eysenck, s. (1985). *Manual of the Eysenck personality Questionnaire (EPQ)*. Landon: Hodden and stoughtan.
- Eysenck, S. B. G., Eysenck, H. J. Barrett, p. (1987). A version of the psychoticism scal. *personality and Ivididual Differences*. 6, 270-290.
- Eysenck, H J. (1967). *The biological basis of personality*. Springfield, 11:charles c. Thomas press.
- Millon, T., & Davis, R. D. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond* (2nded). Newyork : John wiley & sons.
- Millon, T., (1991). Classification in psycho pathology: Rational, alternatives, and standards. *Journal of Abnormal psychology*. 100, 245 -261.
- Millon, T., Davis, R., Millon, C., Escovar, L., & Meagher, s. (2000) *Personality disorders in modern*. Life. Newyork: wiley.
- Shmelyov, A. G., & Pakhilko, V. I. (2003). A taxonomy-oriented study of Russian personality- trait names. *European Journal of personality*. 7, 1-17.
- Somer, O., & Goldberg, L. R. (1999). The structure of Turkish trait-descriptive adjective. *Journal of personality and social psychology*. 76, 431-450.
- Wakefield, H., & Underwager, R. (2005). Misuse of psychosocial tests in forensic settings: some horrible example. *American Journal of forensic psychology*. 11, 55-75.